

COVID-19 (PANDEMİ) SÜRECİNDE YABANCI DİL ÖĞRETMENLERİNİN UZAKTAN EĞİTİMDE YAŞANAN SORUNLARA YÖNELİK GÖRÜŞLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ*

EVALUATION OF FOREIGN LANGUAGE TEACHERS' OPINIONS ABOUT THE PROBLEMS EXPERIENCED IN DISTANCE EDUCATION DURING THE COVID- 19 PANDEMIC

Hülya ŞAHİN¹, Necdet AYKAÇ²

ÖZ: Bu çalışmada, Covid-19 sürecinde ilk defa uzaktan çevrimiçi yabancı dil derslerini yürüten ortaöğretim yabancı dil öğretmenlerinin bu çevrimiçi ders uygulamasına ve yaşanan sorunlara yönelik görüşlerinin değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Araştırmada nitel araştırma modellerinden temel nitel araştırma modeli kullanılmıştır. Araştırmada Covid-19 pandemi sürecinde yabancı dil eğitiminde yaşanan sorunların belirlenmesi için orta öğretim yabancı dil öğretmenlerinin uzaktan eğitim süreci hakkında görüşlerine başvurulmuş ve süreç tüm yönleriyle kapsamlı bir şekilde değerlendirilmeye çalışılmıştır. Araştırmanın çalışma grubu Muğla ili sınırları içinde farklı orta öğretim kurumlarında ve farklı yabancı dil alanlarında (Almanca, İngilizce, Rusça) görev yapan 14 yabancı dil öğretmeninden oluşmuştur. Araştırmanın verilerine ise araştırmacılar tarafından hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu aracılığıyla ulaşılmıştır. Verilerin analizinde ise içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Araştırmada elde edilen sonuçlara göre öğretmenlerin çoğu uzaktan eğitim sürecinde bağlantı sorunları yaşadığını, öğrenci katılımlarının yüz yüze eğitime göre azaldığını ve dijital içerik üretmede zorlandıklarını ifade etmişlerdir. İlerleyen süreçte öğretmenlerin uzak eğitimde içerik üretimi hakkında hizmet içi eğitim alması yaşanan sorunları azaltmaya yönelik öneriler arasında yer almıştır.

Anahtar sözcükler: Uzaktan eğitim, yabancı dil eğitimi, ortaöğretim, öğretmen

ABSTRACT: In the current study, it is aimed to evaluate the opinions of secondary school foreign language teachers, who are conducting online foreign language lessons for the first time during the Covid-19 pandemic, about the implementation of online lessons and the problems experienced. In study, basic qualitative research, one of the qualitative study designs, was used. Since the problems experienced in foreign language education during the Covid-19 pandemic were intended to be investigated in detail in the current study, the opinions of secondary school foreign language teachers about the distance education process were elicited and the process was tried to be evaluated comprehensively in all respects. In the study group of the study consisted of 14 foreign language teachers who worked in different secondary education institutions and different foreign language branches (German, English, Russian) within the province of Muğla. The data of this research have been figured out with the semi-structure interview form prepared by the researchers. In the analysis of the collected data, the content analysis method was used. According to the results of the study, most of the teachers stated that they had connection problems in the distance education process, that student participation in lessons decreased compared to face-to-face education and that they had difficulties in producing digital contents. Offering in-service training programs on digital content production to teachers can be one of the important suggestions to reduce the problems experienced.

Keywords: Distance education, foreign language education, secondary school education, teacher

Bu makaleye atıf vermek için:

Şahin, H. ve Aykaç, N. (2022). Covid-19 (pandemi) sürecinde yabancı dil öğretmenlerinin uzaktan eğitimde yaşanan sorunlara yönelik görüşlerinin değerlendirilmesi. *Trakya Eğitim Dergisi*, 12(2), 1087-1105

Cite this article as:

Şahin, H. & Aykaç, N. (2022). Evaluation of foreign language teachers's opinions about the problems experienced in distance education during the covid-19 pandemic. *Trakya Journal of Education*, 12(2), 1087-1105

* Bu çalışma 25-27 Mart tarihleri arasında Burdur'da 8. Uluslararası Eğitim Programları ve Eğitim Kongresi'nde (ICCI EPOK 2021) sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

¹ Doktora öğrencisi, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Eğitim Bilimleri ABD, Muğla/Türkiye, hlyshahin66@hotmail.com, ORCID: 0000-0002-6878-4783

² Doç.Dr., Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Eğitim Bilimleri ABD, Muğla/Türkiye, necdetaykac@mu.edu.tr, ORCID: 0000-0001-8020-713X

EXTENDED ABSTRACT

Introduction

The disease, which emerged in December 2019 and called the Corona virus (Covid-19), has turned into a pandemic worldwide. The whole world has had to take various measures regarding the order of social life to minimize the effects of Covid-19 (Kaysi, 2020). Measures implemented in almost every field have caused the start of a new normal process in human life. With the transition to the new normal period, firsts have been experienced in social life from economy to health, from education to business life. The transition of all education levels to the distance education system at the same time can be considered as one of these firsts. In the process, in which the dynamics of education have changed to a great extent, distance education emerged as the sole alternative and education institutions in Turkey, where the first Covid-19 case was seen on March 11, started distance education on March 23, 2020 (Ministry of National Education [MEB], 2020). With the new decision taken, approximately 25 million students (1,326,123 pre-school, 4,972,430 primary education, 11,404,385 secondary education and 7,198,987 higher education) have been included in the distance education process (UNESCO, 2020). It can be said that distance education, which was supplementary to face-to-face education, has brought about various advantages and disadvantages (Bozkurt, 2020). According to Yaman (2020), distance education has some contributions to education in terms of time, transportation and finance. According to Kürtüncü and Kurt (2020), there are many disadvantages of distance education such as not every student' having the connection or equipment to participate in distance education, insufficient online education content, difficulties experienced by teachers and learners who are accustomed to learning face-to-face in using technology and lack of infrastructure in channels through which distance education is offered. In this context, how effective distance education is in achieving the objectives set in curriculums during the pandemic and what kind of problems are experienced may be a new topic of discussion. Especially foreign language lessons are among the difficult lessons to learn through distance education due to the complex structure of the skills and knowledge required for language proficiency (Doğan, 2020). Because factors such as eliminating language learning anxiety in foreign language lessons, providing motivation, improving four language skills (listening, reading, speaking, writing skills) in students, and creating dialogue are at the forefront, effective accomplishment of all these tasks seems directly proportional to determining what kind of problems are experienced by foreign language teachers in the process. In the current study, it is aimed to evaluate the opinions of secondary school foreign language teachers, who are conducting online foreign language lessons for the first time during the Covid-19 pandemic, about the implementation of online lessons and the problems experienced. During the Covid-19 pandemic, it is very important to identify the problems encountered in foreign language education, which is carried out for the first time in secondary education through distance education, and to develop suggestions for the efficient conduct of the process.

Method

In the current study, basic qualitative research design, one of the qualitative study designs, was used. Merriam (2013) describes a basic qualitative research study as having been derived philosophically from constructionism, phenomenology, and symbolic interaction and as being used by researchers who are interested in "(1) how people interpret their experiences, (2) how they construct their worlds, and (3) what meaning they attribute to their experiences. The overall purpose is to understand how people make sense of their lives and their experiences" (p. 23).

Since the problems experienced in foreign language education during the Covid-19 pandemic were intended to be investigated in detail in the current study, the opinions of secondary school foreign language teachers about the distance education process were elicited and the process was tried to be evaluated comprehensively in all respects. The convenience sampling method, one of the purposive sampling methods, was used in the selection of the participants. In this connection, the study group of the study consisted of 14 foreign language teachers who voluntarily participated in the study and worked in different secondary education institutions and different foreign language branches (German, English, Russian) within the province of Muğla. In the analysis of the collected data, the content analysis method was used. The collected data were from teachers by means of semi-structured interview form consisting of 8 questions, the gathered data were divided into codes and themes. The semi-structured interview form was created in consultation with 3 experts.

Findings

According to the results of the study, most of the teachers stated that they had connection problems in the distance education process, that student participation in lessons decreased compared to face-to-face education and that they had difficulties in producing digital contents. In addition, the foreign language teachers stated that they were unprepared for the process and think that students were negatively affected by this process. Offering in-service training programs on digital content production to teachers can be one of the important suggestions to reduce the problems experienced.

Discussion and Conclusion

According to the views of foreign language teachers participating in the study, it can be said that the problems experienced in distance education differ from the problems experienced in face-to-face education. The reason of it can be stated as being caught unprepared of both teachers and students for this process and the first time usage of distance education conception in foreign language education at the secondary level. When the negative atmosphere created by the pandemic is added to this situation, it can be said that many problems are experienced in the educational environment. With these aspects, it is possible to mention that distance education brings its own problems.

Foreign language teaching can continue to be an important problem in Turkey when the problems of distance education are added to the problems experienced in the field of foreign languages in face-to-face education. It may not be enough to solve these problems with distance education understanding. In order to reduce problems and structure the qualified education, solving of the problems such as; infrastructure content, in-service training activities, equality of opportunity can allow a very important barrier to be lifted.

GİRİŞ

2019 yılı Aralık ayında ortaya çıkan ve Korona virüs (Covid-19) olarak adlandırılan hastalık dünya genelinde bir pandemiye dönüşerek tüm insanlığı etkilemiştir. Tüm dünya Covid-19'un etkilerini en aza indirmek için toplumsal yaşam düzenine yönelik çeşitli önlemler almak durumunda kalmıştır (Kaysi, 2020). Hemen hemen her alanda uygulanan önlemler insan hayatında yeni normal sürecin başlamasına neden olmuştur. Yeni normal döneme geçilmesiyle birlikte ekonomiden sağlığa, eğitimden çalışma düzenine kadar toplumsal yaşamda ilkler yaşanmıştır. Aynı anda tüm eğitim kademelerinin uzaktan eğitim sistemine geçişi bu ilklerin başında sayılabilir. Eğitim dinamiklerin büyük ölçüde değiştiği süreçte kitlesel olarak kapanan okulların geçiş sağladığı uzaktan eğitime, Türkiye'de 11 Mart'ta ilk Covid-19 vakasının görülmesinin ardından 23 Mart 2020 tarihinde başlamıştır (Bozkurt, 2020). Alınan yeni kararlarla yaklaşık 25 milyon öğrenci (1.326.123 okul öncesi, 4.972.430 ilköğretim, 11.404.385 ortaöğretim ve 7.198.987 yükseköğretim) uzaktan eğitim sürecine dâhil edilmiştir (UNESCO, 2020). Okullar ilk etapta 16 Mart 2020 tarihinden 30 Nisan 2020 tarihine kadar tatil edilmiştir. İlköğretim ve ortaöğretim düzeyinde açık ve uzaktan eğitim uygulamaları TRT EBA İlkokul TV, TRT EBA Ortaokul TV ve TRT EBA Lise TV kanalları ve Eğitim Bilişim Ağı (EBA) üzerinden sürdürülmüştür (Millî Eğitim Bakanlığı [MEB], 2020a). Vaka sayılarının artmasıyla birlikte okulların açılış tarihi sürekli ertelenmiştir. (MEB, 2020b). MEB, bu süreçte uzaktan eğitime devam edileceğini ve öğrencilerin birinci dönem notlarının geçerli olacağını ve her koşulda üst sınıfa geçeceklerini açıklamıştır (Can, 2020). MEB, 2020 yılında bazı kademelerde yüz yüze eğitimi sürdürmeye çalışmıştır. Ancak pandemi koşulları okullarda kesintisiz bir yüz yüze eğitimin gerçekleşmesine olanak tanımamıştır. 2020 yılı boyunca belli aralıklarla yapılan yüz yüze eğitim dışında kalan tüm dersler uzaktan eğitim yoluyla tamamlanmaya çalışılmıştır (MEB, 2020c).

2020 Mart ayından beri kapalı olan okullarda, 2020-2021 eğitim-öğretim yılında alınan tedbirler çerçevesinde 06 Eylül 2021 yılında tüm kademelerde yüz yüze eğitime başlanmıştır (MEB, 2021a). Ancak uzaktan eğitim süreci, Covid-19 vakalarının bulunduğu sınıflarda yüz yüze eğitimi kesintiye uğratarak halen devam ettirilmektedir (MEB, 2021b). Halihazırda devam eden tüm bu süreçte yüz yüze eğitimin destekleyicisi olan uzaktan eğitimin çeşitli avantajları ve dezavantajları beraberinde getirdiği söylenebilir. Yaman'a (2020) göre uzaktan eğitim zaman, ulaşım ve maddi boyut açısından eğitime fayda sağlamaktadır. Telli ve Altun (2020) çalışmalarında uzaktan eğitim sürecinin dijital öğrenmenin işlevselliğini artırarak yakın gelecekte öğrenme ortamlarının değişeceğini belirtmektedir. Sarı (2020) pandemi döneminde teknolojinin eğitim-öğretim ortamında daha aktif olarak kullanılmasının eğitim deneyimlerini arttırdığını düşünmektedir. Ancak Kürtüncü ve Kurt (2020) her öğrencinin uzaktan eğitime katılacak bağlantı veya donanımına sahip olmamasını, çevrim içi eğitim içeriklerinin yetersizliğini, yüz yüze öğrenmeye alışkın öğrenenler ve öğreticilerin teknoloji kullanımı konusunda yaşadığı zorlukları, uzaktan eğitim sunan kanallardaki altyapı eksikliklerini uzaktan eğitimin dezavantajları olarak görmektedir. Sarı ve Nayır'a (2020) göre okul bırakma oranlarındaki artış, ölçme ve değerlendirmede yaşanan zorluklar, sosyal

izolasyon ve öğrencilerin öğrenme kayıpları bu süreçte tespit edilen başlıca sorunlar arasında yer almaktadır. Pandemi döneminde tüm ders kazanımlarının gerçekleştirilmesinde uzaktan eğitimin ne kadar etkili olduğu ve ne tür sorunlar yaşandığı bu bağlamda yeni bir tartışma konusu olarak karşımıza çıkmaktadır. Özellikle yabancı dil dersleri, dil yeterliliği için gerekli beceri ve bilgilerin karmaşık yapısı dolayısıyla, uzaktan öğretim yoluyla öğrenilmesi zor dersler arasında sayılmaktadır (Doğan, 2020). Yabancı dil derslerinde dil öğrenme kaygısını ortadan kaldırma, motivasyon sağlama, 4 dil becerisini (dinleme, okuma, konuşma, yazma becerisi) öğrenciye kazandırma, diyalog oluşturma gibi unsurlar ön planda olduğu için yabancı dil öğretmenlerinin uzaktan eğitim sürecinde ne tür sorunlar yaşadığı tespit edilmelidir. Zira salgın öncesi dönemde de Türkiye’de yabancı dil eğitiminde uzun yıllardır devam eden sorunlara çözümler aranmaktaydı. Öğrencilerin yaklaşık 1000 saatten fazla sınıf içi ders almalarına karşın liseden mezun olurken İngilizce konuşmadığı sıklıkla çalışmalarda vurgulanmaktaydı (Başaran, Doğan, Karaoğlu ve Şahin, 2020; Haznedar, 2010). Güçlü ve Uçar (2019) yüz yüze yabancı dil eğitiminin sorunlarını kategorize ederek şu şekilde sıralamıştır: öğretmen yeterliliğinden kaynaklanan sorunlar, veli ve çevreden kaynaklanan sorunlar, öğrencinin dil öğrenmeye karşı ilgi ve tutumundan kaynaklanan sorunlar, ders kitabı ve araç-gereçlerinden kaynaklanan sorunlar, haftalık ders saatinden kaynaklanan sorunlar, eğitim politikası ve öğretim programından kaynaklanan sorunlar, sınıf mevcudundan kaynaklanan sorunlar. Yüz yüze yabancı dil eğitiminde yaşanan bu sorunlara öğretmen ve öğrencilerin uzaktan eğitime hazırlıksız yakalanması, öğretmenlerin uzaktan eğitim konusunda gerekli eğitim almaması gibi koşullar eklenince yaşanan sorunların tespit edilmesi, değerlendirilmesi ve bu sorunlara yönelik çözüm önerilerinin sunulması için bu çalışma gerekli görülmüştür. Bu anlamda Covid-19 sürecinde ortaöğretimde ilk kez uzaktan eğitim yoluyla gerçekleştirilen yabancı dil eğitiminde yaşanan sorunların neler olduğunun tespit edilmesi ve çözüm önerilerinin geliştirilmesi sürecin verimli bir şekilde yürütülmesine katkı sağlayabilir.

Bu çalışmada, Covid-19 sürecinde ilk defa uzaktan çevrim içi yabancı dil derslerini yürüten ortaöğretim yabancı dil öğretmenlerinin bu çevrim içi ders uygulamasına ve yaşanan sorunlara yönelik görüşlerinin değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır.

Covid-19 Pandemi dönemi uzaktan eğitim sürecinde:

1. Yabancı dil derslerinin işleyişine ve kullanılan eğitim portalına ilişkin öğretmen görüşleri nelerdir?
2. Yabancı dil derslerinin işleyişine ve kullanılan eğitim portalına ilişkin öğretmen görüşleri nelerdir?
3. Öğretmenlerin yaşadıkları sorunlara ilişkin görüşleri nelerdir?
4. Öğretmenlere göre yüz yüze eğitimle kıyaslandığında uzaktan eğitimin olumlu ve olumsuz yönleri nelerdir?
5. Öğretmenlerin yabancı dil derslerine ait kazanımların, dört dil becerisinin (yazma, okuma, konuşma, dinleme) ve değerlendirmenin ne ölçüde gerçekleştiğine ilişkin görüşleri nelerdir?
6. Öğretmenlerin yabancı dil derslerini okuldaki dersler ile kıyasladıklarında öğrenci katılımları hakkındaki görüşleri nelerdir?
7. Öğretmenlerin yabancı dil derslerinde ders kitaplarının çevrimiçi derslerle uyumu ve çevrim içi ders süreleri hakkındaki görüşleri nelerdir?
8. Öğretmenlerin yabancı dil derslerinde yaşanan sorunların çözümüne yönelik görüşleri nelerdir?
9. Öğretmenlerin yabancı dil derslerinde yüz yüze eğitimin uzaktan eğitim ile desteklenmesine yönelik görüşleri nelerdir?

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Bu çalışmada yabancı dil öğretmenlerinin Covid-19 pandemi dönemi uzaktan eğitim sürecine ilişkin görüşleri detaylı bir şekilde incelendiğinden nitel araştırma yaklaşımlardan temel nitel araştırma modeli tercih edilmiştir. Merriam’a (2013) göre herhangi bir kimse fenomenolojik, gömülü teori, öyküsel analiz, eleştirel ya da etnografik bir çalışma yapamayabilir ancak nitel bir araştırma yapabilir ve eğitim alanında sıklıkla temel nitel araştırma kullanılır. Temel nitel araştırmada, araştırmacılar sürece odaklanıp, süreci anlamaya çalışırlar. Temel nitel araştırmada amaç insanların deneyimlerini nasıl anlamlandırdıklarını anlamaktır. Temel nitel araştırma tasarımı, derinlemesine bir anlayış elde etmek için kullanılmaktadır (Merriam, 2013)

Bu çalışmada Covid-19 pandemi dönemi uzaktan eğitim sürecinde öğretmenlerin görüşlerine başvurulmuştur. Yabancı dil derslerinde yaşanan sorunların nedenleri üzerinde durularak yabancı dil eğitiminde yaşanan sorunlar derinlemesine anlaşılmasına çalışılmıştır. Dolayısı ile çalışmada nitel araştırma modellerinden temel nitel araştırma modeli kullanılmıştır.

Çalışma Grubu

Araştırmada amaçlı örnekleme yöntemlerinden biri olan kolay ulaşılabilir durum örnekleme kullanılmıştır. Kolay ulaşılabilir durum örnekleme araştırmacıya yakın olan erişilmesi kolay olan örnekleme yöntemidir (Şimşek ve Yıldırım, 2016). Bu doğrultuda araştırmacının kolay ulaşabileceği ve gönüllü olan orta öğretim yabancı öğretmenleri arasından 14 öğretmen belirlenmiştir. Bu şekilde araştırmacının çalışma grubu araştırmaya gönüllü olarak katılan ve Muğla ili sınırları içinde farklı orta öğretim kurumlarında ve farklı yabancı dil alanlarında (Almanca, İngilizce, Rusça) görev yapan 14 yabancı dil öğretmeninden oluşmuştur. Çalışma grubuna dâhil edilen ortaöğretim yabancı dil öğretmenlerine ait bilgiler Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1.

Araştırmacının çalışma grubuna ilişkin bilgiler

		Frekans
Cinsiyet	Kadın	12
	Erkek	2
Yaş	22-30	1
	31-40	8
	41-50	5
Branş	Almanca	1
	İngilizce	8
	Rusça	5
Mesleki kıdem	1-5 Yıl	1
	6-10 Yıl	4
	11-15 Yıl	5
	15-20 Yıl	1
	20+	3
Mezun olunan okul türü	Edebiyat Fakültesi	7
	Eğitim Fakültesi	7
Görev yapılan kurum türü	Anadolu Lisesi	10
	İmam Hatip Lisesi	1
	Meslek Lisesi	2
	Vakıf Lisesi	1

Tablo 1’e göre çalışmaya 5 farklı okulda görev yapan 14 yabancı dil öğretmeni dâhil edilmiştir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin 12’si kadın, 2’si erkektir. Mesleki kıdem açısından 1-5 yıl mesleki kıdeme sahip olan 1, 6-10 yıl mesleki kıdeme sahip olan 4, 11-15 yıl mesleki kıdeme sahip 5, 15-20 yıl mesleki kıdeme sahip 1 ve 20 yıl ve üzeri mesleki kıdeme sahip 3 öğretmen bulunmaktadır. Araştırmaya katılan öğretmenlerin 7’si edebiyat fakültesi mezunu, 7’si eğitim fakültesi mezunudur. Araştırmaya katılan 14 öğretmenin 10’u Anadolu lisesinde, 1’i imam hatip lisesinde, 2’si meslek lisesinde, 1’i vakıf lisesinde görev yapmaktadır.

Veri Toplama Aracı

Araştırmada veriler, yarı yapılandırılmış görüşme formu aracılığı ile toplanmıştır. Görüşme formu maddeleri literatür taramasına dayalı olarak hazırlandıktan sonra iki öğretmen ile ön görüşme yapılmıştır. Ön görüşmeye katılan öğretmenlerden gelen dönütler ve 3 öğretim üyesinin incelemesinin ardından görüşme formunda yer alan 3 soru düzeltilmiş ve 8 soru ve sorulara ait sondaj sorulardan oluşan görüşme formu elde edilmiştir. Görüşme formu hazırlanırken soruların uzaktan eğitim sürecinde yabancı dil eğitiminde yaşanan sorunları tam olarak ortaya çıkarabilecek şekilde olmasına dikkat edilmiştir. Araştırmaya katılan orta öğretim yabancı dil öğretmenlerine araştırma hakkında bilgi verilmiştir. Öğretmenlerle ortalama 30-40 dakika süren görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler, pandemi koşullarından dolayı teknolojik iletişim kaynakları (e-mail, telefon, zoom ve skype vb. aracılığıyla) ile sağlanmıştır.

Verilerin Analizi

Araştırmada verilerin analizinde içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. İçerik analizinde temel amaç toplanan verileri açıklayabilecek kavramlara ve ilişkilere ulaşmaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Bu amaçla

araştırmada toplanan veriler önce kavramsallaştırılmış daha sonra ortaya çıkan kavramlara göre düzenlenip, verileri açıklayan temalar belirlenmiştir. Belirlenen temalara göre kodlar belirlenerek, kodların tekrarlanma sıklıkları incelenmiş ve frekans değerlerine göre yorumlanmaya çalışılmıştır. Temalar ve kodlar oluşturulurken farklı araştırmacılar birbirinden bağımsız olarak tema ve kodlar hazırlamıştır. Araştırmada, araştırmacıların ortak kararlar verdiği tema ve kodlar kullanılmıştır. Araştırma, nitel bir çalışma olduğu için dış geçerliliği sağlamak amacı ile araştırma süreci hakkında detaylı bilgi verilmiştir. Ayrıca, araştırmada güvenilirliği sağlamak için katılımcılardan elde edilen veriler doğrudan alıntı yapılarak sunulmuştur. Araştırmada verilerin analizi için yapılan işlemler sırasıyla;

- İçerik analizi
- Başlangıç kodlaması,
- Başlangıç kodlamalarının gözden geçirilmesi,
- Ana fikirlerin ve ilk kategorilerin oluşturulması,
- Oluşturulan kategorilerin düzenlenmesi,
- Ana ve alt kategorilerin gözden geçirilmesi,
- Kategorilerden temalara geçiştir.

Etik Kurul

Araştırma ile ilgili 26/04/021 tarihinde Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Etik Kurul birimine başvurularak araştırma için 210206 başvuru numarası ve 197 karar numarası ile gerekli onay alınmıştır. Araştırmaya katılan yabancı dil öğretmenlerin kişisel bilgileri ile ilgili etik ilkelerine riayet edilmiş ve katılımcılar kodlama yapılarak araştırmada belirtilmiştir.

BULGULAR

Araştırmanın bulguları yarı yapılandırılmış görüşme formunda yer alan sorulara yönelik olarak 9 başlık altında incelenmiştir. Oluşturulan temalar sırasıyla aşağıda sunulmuştur. Katılımcıların görüşlerinden doğrudan alıntılar yapılarak araştırma bulgularının güvenilirliği desteklenmeye çalışılmıştır.

1. Öğretmenlerinin Yabancı Dil Derslerinin İşleyişine Yönelik Görüşleri

Araştırmaya katılan yabancı dil öğretmenlerine pandemi döneminde uzaktan eğitim sürecinde yabancı dil derslerini nasıl işledikleri ve uzaktan eğitim konusunda hizmet içi eğitim alıp almadıkları sorulmuştur. Öğretmenlerden alınan yanıtlar Tablo 2’de gösterilmiştir.

Tablo 2.

Yabancı dil derslerinin işleyişine yönelik öğretmen görüşleri

Tema	Kodlar	n
Yabancı Dil Derslerinin İşleyişi	Uzaktan eğitim sürecine katıldım	14
	Uzaktan eğitim konusunda hizmet içi eğitim aldım	7
	Uzaktan eğitim konusunda hizmet içi eğitim almadım	7
	EBA kullandım	13
	Zoom kullandım	14
	Diğer portalları (SeeMeet, Google Meeting) kullandım	2
Whatsapp uygulamasından destek (ödev, iletişim) aldım	14	

Tablo 2 incelendiğinde araştırmaya katılan yabancı dil öğretmenlerin tamamı (n=14) uzaktan eğitim sürecine katıldığını ifade etmişlerdir. 7 öğretmen uzaktan eğitim konusunda hizmet içi eğitim aldığını belirtirken, 7 öğretmen herhangi bir hizmet içi eğitim almadığını belirtmiştir. 13 yabancı dil öğretmeni uzaktan eğitim sürecinde EBA portalını kullanırken, 14 yabancı dil öğretmeni Zoom uygulamasını da kullanmıştır. Öğretmenler EBA portalını kullanırken sorun yaşandığında Zoom uygulamasından destek aldıklarını ve her iki uygulamayı da kullandıklarını ifade etmişlerdir. Uzaktan eğitim sürecinin işleyişine ilişkin öğretmenlerin görüşlerini içeren doğrudan alıntılar şu şekildedir:

“ Uzaktan eğitim sürecine katıldım ve kurum tarafından farklı günlerde 1’er saatlik oturumlar şeklinde verilen online eğitim aldım. Online ders anlatım platformlarının nasıl kullanılacağı hakkında bilgi edindim. İlk başlarda Zoom uygulamasını kullandım daha sonra kurumca SeeMeet platformuna geçiş yaptık.” (Ö.1)

“ Uzaktan eğitime katıldım, online olarak EBA kullanımı hakkında 1 saatlik seminere katıldım. Uzaktan eğitim sürecinde EBA ve zoom kullandım. İlk başlarda zoom programını kurup derslere başladım. Zoom programının ücretli olduğuna yönelik okul idaresinin uyarısı ile zoom kullanmayı bırakmak zorunda kaldım ve bu da motivasyonumu düşürdü açıkçası iyi başlamıştık katılım da iyiydi. Daha sonra dersleri EBA üzerinden yapmaya başlayınca katılım kısmında ciddi azalma olduğunu gözlemledim. Yoklama alınmaması da etkili oldu tabi ki... Öğrencilerle iletişimi ve kısmen ödevleri whatsapp üzerinden sağladım” (Ö.2)

“ Uzaktan eğitime katıldım, uzaktan eğitimde kullanılabilecek yöntem ve tekniklerle ilgili birkaç saatlik eğitimler aldım. EBA ve zoom kullandım ancak bağlantı sorunları yaşandı.” (Ö.7)

“ Uzaktan eğitime katıldım. Mebbis üzerinden Kapsayıcı Eğitim Bağlamında Uzaktan Eğitim, Tasarım ve Yönetim Becerilerinin Geliştirme Kursu’nu uzaktan eğitim olarak aldım... Eğitim bir hafta sürdü. EBA ve zoom üzerinden yürüttüm süreci. Zoom uygulamasını başlarda güvenilir olmadığı gerekçesiyle tercih etmiyorduk.” (Ö.10)

“ Sürece katıldım, uzaktan eğitim konusunda bir eğitim almadım, bireysel olarak öğrendim. Dersleri EBA ve zoom üzerinden yürüttüm.” (Ö.13)

1a. Öğretmenlerin Kullanılan Eğitim Portalında Yaşanan Sorunlar Kategorisindeki Görüşleri

Araştırmaya katılan yabancı dil öğretmenlerine pandemi döneminde uzaktan eğitim sürecinde kullanılan eğitim portalının etkililiğini nasıl değerlendikleri ve portalda yaşadıkları sorunlar sorulmuştur. Öğretmenlerden alınan yanıtlar Tablo 3’te gösterilmiştir.

Tablo 3.

Kullanılan eğitim portalında yaşanan sorunlar kategorisindeki öğretmen görüşleri

Tema	Kodlar	n
Eğitim Portalı Sorunları	Alt yapı ve bağlantı sorunları	13
	Ses kayıtlarını dinletememe sorunu	5
	Yabancı dil derslerine uygun olmama	5
	Video yükleme/oynatma sorunu	4
	Güvenlik sorunu	3
	Süre yetersizliği	3
	Ekran sorunları	2
	Yabancı dil materyal eksikliği	1
	Ders ve çalışma kitaplarının yüklenmemesi	1

Tablo 3 incelendiğinde öğretmenler kullanılan eğitim portalı ile ilgili en çok alt yapı ve bağlantı sorunu (n=13) yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Öğretmenler bu durumun uzaktan eğitimin ilk başladığı dönem daha çok yaşandığını ancak zamanla azaldığını ilave etmişlerdir. Canlı derslerde ses kalitesinin düşük olması, ses kayıtlarının sisteme yüklenememesi ve öğrencilere dinletilememesi (n=5) kullanılan eğitim portalıyla ilgili yabancı dil öğretmenlerin belirttiği başlıca sorunlar arasında yer almıştır. Kullanılan eğitim portalının yabancı dil derslerinin etkili bir şekilde yürütülmesini sağlamadığı görüşüne sahip 5 öğretmen bulunmaktadır. Yabancı dil öğretmenleri eğitim portalına her formatta videonun yüklenemediğini ve ders esnasında videoları oynatma sorunu (n=4) yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Ayrıca yabancı dil öğretmenleri kullanılan eğitim portalı ile güvenlik sorunu yaşadıklarını (n=3), portalda açılan ekranda öğrencilerin yazı yazmakta zorlandığını ve yazma eyleminin çok zaman aldığını (n=3) belirtmişlerdir. Uzaktan eğitim sürecinde kullanılan eğitim portalında yaşanan sorunlara ilişkin öğretmenlerin görüşlerini içeren doğrudan alıntılar şu şekildedir:

“ İnternete bağlı olarak sesin geç gitmesi ve görüntülerde yaşanan donukluk sorun oldu. Zoomda ise sürenin sınırlı olması büyük bir sıkıntı idi. Ekran paylaşımı sırasında öğrencileri ekranda göremek bazı sorunlar yarattı katılım fazla olunca bu tarz sorunlar da arttı.” (Ö.1)

“ Maalesef yabancı dersleri için portal yeterli değil, ses kayıtlarını dinletemiyorum. Sistem buna izin vermiyor. (Ö.2)

“ Yabancı dil derslerinin uzaktan eğitim yoluyla işlenmesi, başka bir ifadeyle herhangi bir yabancı dili öğrencilere uzaktan öğretmek çok zor. İstenen olumlu sonuçlara ulaşabilme konularında portalın eksik kaldığını düşünüyorum.” (Ö.3)

“ Güzel bir portal ama video yükleyemiyorum belli bir formata dönüştürmek her zaman mümkün olmuyor.” (Ö.4)

“ Yabancı dil dersleri için zoom ya da EBA platformu ekran paylaşımı olanağı sağladığı için kullanışlıdır. Ayrıca video izletip dinleme metinlerini de kolaylıkla açabiliyoruz. Ancak öğrencilerimizin ekrana yazı yazma olanağı olmaması sorun teşkil etmiştir.” (Ö.5)

“ İlk zamanlar EBA üzerinden yaşanan yoğunluktan ötürü web sitesine erişemedik. Yapılan planlamayla çok daha iyi oldu. Zoom alt yapısını kullanmak güvenlik açısından oldukça sıkıntılı. Milli bir yazılıma ihtiyacımız var.” (Ö.8)

“ EBA ve zoom uygulamasında alt yapı eksikleri, internet hızının ve ses kalitesinin düşük olması, sistemin dersten atması, video kesintileri gibi sorunlar yaşadım. Yabancı dilde kullanılan yan uygulamalar daha verimli kullanılabilirdi.” (Ö.9)

“ Pandemin Türkiye’de ilk görülmeye başladığı dönemde EBA üzerinden ders atamak bile sorundu dolayısıyla alt yapı eksikleri vardı. Zoom ise güvenilir olmadığı gerekçesiyle o dönem tercih bile edilmiyordu. EBA’nın yabancı dil için yeterli olduğunu düşünüyorum. Ancak internet ve alt yapı eksiklikleri dolayısıyla ses ve video paylaşımlarında bazı donmaların yaşanması ister istemez öğrencilerde ve bende motivasyon eksikliğine sebep oldu. Özellikle derslerin daha eğlenceli geçmesi için internet üzerinden etkileşimli olarak gerçekleştirdiğim Kahoot gibi anında dönüt gerektiren oyunlara katılım sayısı zamanla azalmıştır bu da etkinliğin amacına riayet etmemesine neden olmuştur” (Ö.10)

“ Alt yapısı tüm Türkiye’de aynı anda kullanım için uygun değildi dolayısıyla zaman zaman hem öğrenciler hem de öğretmenler olarak sisteme girişte problem yaşadık. Yabancı dil öğretimi konusunda yeterince donanımlı değildi. İngilizce ders kitabı sistemde yüklüken çalışma kitabı yüklü değildi. Başka bir platformdan indirip kullanmamız gerekiyordu.” (Ö.12)

“ İnternet bağlantısından kaynaklı sorunlar (sistemden düşme, sesin/görüntünün geç gelmesi vb.) yaşadım. Bu sorunlardan dolayı 30 dakika olan ders süresi daha da kısaldı ve dersler istediğim verimlilikte geçemedi. Öğrencilerin mouse (fare) ile veya ekrana dokunarak yazmaları gerekiyor bu da pek kolay olmuyor, vakit alıyor. Yüz yüze eğitimin daha verimli olduğu bir gerçek” (Ö.13)

2. Öğretmenlerin Uzaktan Eğitimde Yaşanan Sorunlar ve Sorunların Kaynağı Hakkındaki Görüşleri

Araştırmaya katılan yabancı dil öğretmenlerine pandemi döneminde uzaktan eğitim sürecinde hangi alanlarda ne tür sorunlar yaşadıkları ve bu sorunların kaynağı sorulmuştur. Öğretmenlerden alınan yanıtlar Tablo 4’te gösterilmiştir.

Tablo 4.

Uzaktan eğitim sürecinde yaşanan sorunlar ve sorunların kaynağı hakkında öğretmen görüşleri

Tema	Kodlar	n
Yaşanan Sorunlar	Teknik sorunlar	13
	Öğrenci katılımı	8
	Dijital içeriğin yetersizliği	6
	Ders süresinin yetersizliği	4
	Yabancı dil derslerinin yapısı	3
	Ders saatleri	3
	Ders programındaki düzensizlikler	1
Sorunların Kaynağı	Alt yapı yetersizliği	13
	Öğrenci motivasyonunun düşüklüğü	9
	Sürece hazırlıksız olunması	4
	Maddi imkânsızlıklar	3
	Ev ortamının eğitime uygun olmaması	3
	Uzaktan eğitimin zorunlu olmaması	3
	Değerlendirme notu olmaması	3
	Yüz yüze eğitim anlayışı	1

Tablo 4 incelendiğinde yabancı dil öğretmenleri uzaktan eğitim sürecinde daha çok teknik sorunlar (n=13) ile karşılaşmışlardır. Yaşanan süreçte bağlantı sorunları, ses ve görüntüde kopmaların olması, internet ağının yavaşlaması ve alt yapının yaşanan yoğunluğu kaldıramaması gibi sorunlar yaşayan yabancı dil öğretmenleri ilerleyen zamanda bu alanlarda iyileşmelerin yaşandığını ifade etmişlerdir. Yaşanan pandemi sürecinde öğrencilerin yabancı dil derslerine katılım oranları (n=8), dijital içeriğin yetersiz olması (n=6), ders süresinin yetersiz olması (n=4), yabancı dil derslerinin yapısının uzaktan eğitime uygun olmaması (n=3), derslerin akşam saatlerinde olması (n=3), ders programlarında düzensizliklerin olması (n=1) öğretmenlerin uzaktan eğitim sürecinde ifade ettikleri başlıca sorunlar arasında yer almaktadır.

Tablo 4’e göre öğretmenler yaşanan bağlantı ve teknik sorunların alt yapı yetersizliğinden (n=13) kaynakladığını düşünmektedirler. Yabancı dil öğretmenleri, öğrencilerin derslere katılmamasını motivasyonlarının düşük olmasına (n=9) ve uzaktan eğitim sürecine karşı isteksiz olmalarına bağlamışlardır. Öğretmenler hem kendilerinin hem de öğrencilerin pandemi dönemine ve dolayısıyla uzaktan eğitim sürecine hazırlıksız başlamasını (n=4) yaşanan sorunların kaynakları arasında görmüşlerdir.

Yaşanan süreçte her öğrencinin aynı imkâna sahip olmaması ve derslere maddi imkânsızlıklar (n=3) yüzünden katılamaması öğretmenler tarafından sorunların kaynağı olarak gösterilmiştir. Uzaktan eğitimin zorunlu olmaması (n=3), süreç sonunda değerlendirme notunun verilmemesi (n=3), hem öğretmenlerin hem öğrencilerin yüz yüze eğitim anlayışıyla (n=1) uzaktan eğitimi yürütmesi yabancı dil öğretmenlerince uzaktan eğitiminde yaşanan sorunların kaynağı olarak algılanmıştır. Uzaktan eğitim sürecinde yaşanan sorunlara ve sorunların kaynağına ilişkin öğretmenlerin görüşlerini içeren doğrudan alıntılar şu şekildedir:

“ Uzaktan eğitimde deneyim kazandıkça dersler istekli öğrencilerle keyifli oluyor ama genel olarak öğrenci motivasyonu düşüktü. Dokümanlarda çeşitlilik olsa ve zenginleştirilse dersler daha zevkli hale gelebilirdi.” (Ö.2)

“ Yaşadığım zorluklardan birincisi kullanılan eğitim portallarına hem öğretmen hem de öğrenciler açısından erişim sağlanamamasıydı. Bunun yanında derslerde kullanılan ders kitapları ve ekstra materyallerin bu portallarda kullanımlarında yaşanan sorunlar (kitaplardaki listening, speaking, reading, writing becerilerinin öğrencilerle birlikte bu portallarda tam olarak uygulanmaması), öğrencileri derse motive etmek gibi sorunlar yaşadım.” (Ö.3)

“ Derse katılım boyutunda çok sorun yaşandı, konu ile ilgili çalışmalar yapıldı fakat bu dönemde neredeyse hepimizi kapsayan umutsuzluk yüzünden sanırım veliler de katılımı sağlayamadı.” (Ö.4)

“ Bu süreçte yaşadığımız en büyük sorun öğrencilerin derse katılım oranlarının çok düşük olmasıdır. Derslere katılımı ilgili herhangi bir yaptırım olmaması ya da notla değerlendirme gibi sonuçlarının olmaması gerekli ekipmanı olan öğrencilerin bile dersleri takip etmemesinin nedenidir.” (Ö.5)

“En temel sorun gerek öğretmenlerin gerekse öğrencilerin sürece hazır olmamasıydı. Yüz yüze eğitim yapar gibi uzaktan eğitim yürütmeye çalıştık. Süreç içinde öğretmenler ve öğrenciler yeni yöntem arayışı içine girdi.” (Ö.7)

“ Öğrencilerin maddi imkânsızlıklar sebebiyle derslere katılım sağlayamamaları maalesef eğitim sürecine balta vurmıştır. Ayrıca alt yapı sorunları teknik aksaklıklar yaşadım. Öğrenciler canlı derslere fazla GB harcadığı için kısıtlı ölçüde girebildi. Bazı öğrencilerin mikrofonları bozdu ve derse sadece yazıyla katılabiliyorlardı. İletişim, konuşma gerektiren yabancı dil dersi için bu hiç de iyi olmadı. Yüz yüze eğitimde Rusça dersine aşırı ilgi duyan bazı öğrencilerin imkanları olmasına rağmen uzaktan eğitime yönelik olumsuz tutumları dolayısıyla motivasyon kaybı yaşayıp derse katılmamaları, ders esnasında evdeki bazı sorunlar (ağlayan kardeş, gürültülü ortam, başka kardeşlerin de canlı derse girmesi, kızan ebeveynlerin seslerinin gelmesi, bu durumlarda öğrencinin mikrofonunu açıp cevap vermek istememesi, kamera açmamaları)... Zaman zaman sadece kendisi konuşan bir yabancı dil öğretmeni olarak kalmam gibi pek çok sorunla karşılaştım maalesef.” (Ö.10)

“ Aniden başlayan pandemi süreci ve belirsizlik... Sağlıklı bir ortamda ders işlenmesi için alt yapı oluşturulamaması. Aslında en önemli sorun derslere katılım konusunda öğrencilerin günden güne artan isteksizlikleri oldu.” (Ö.11)

“ Öğrenciler derse ev ortamından katıldıkları için ortam rahatlığına yenik düşebiliyor. Sabah ilk derse gelen öğrenci hala uykulu oluyor yatağın içinden derse katılabiliyor.” (Ö.13)

“ Ders saatleri sürekli değişti, sabah çok erken akşam geç saatlere ders koyuldu bu katılımı etkiledi.” (Ö.14)

3. Öğretmenlerin uzaktan eğitimin olumlu ve olumsuz yönleri hakkındaki görüşleri

Araştırmaya katılan yabancı dil öğretmenlerine pandemi döneminde uzaktan eğitim sürecini yüz yüze eğitimle kıyasladıklarında olumlu ve olumsuz yönlerin neler olduğu sorulmuştur. Öğretmenlerden alınan yanıtlar Tablo 5'te gösterilmiştir.

Tablo 5.

Uzaktan eğitimin olumlu ve olumsuz yönleri hakkında öğretmen görüşleri

Tema	Kodlar	n
Uzaktan Eğitimin Olumlu Yönleri	Artan teknoloji kullanımı	7
	Dijital içerik oluşturma	5
	Mesleki gelişim	5
	Bireysel öğrenme	4
	Etkinlik çeşitliliğinin artması	4
	Sınıf yönetimi sorunların azalması	2
	Kaliteli zaman kullanımı	2
	Dış etkenlerin azalması	1
Temalar	Kodlar	n
Uzaktan Eğitimin Olumsuz Yönleri	Öğrenci katılımı	11
	Etkili öğretim	10
	Geri bildirim alamama	7
	Sınıf atmosferi oluşturamama	5
	Sanal iletişim	4
	Az duyuya hitap etme	4
	Öğrenci hazırbulunuşluğu	4
	Ders süresinin azalması	4
Ana dilde diyalogun artması	1	

Tablo 5 incelendiğinde orta öğretim yabancı dil öğretmenleri uzaktan eğitimin, eğitim-öğretim ortamına olumlu yönde katkıları olduğunu da düşünmektedirler. Öğretmenler uzaktan eğitim sürecinde teknoloji kullanımının arttığını (n=7) ve farklı dijital içerikler oluşturmak için (n=5) web 2.0 araçları öğrenerek mesleki anlamda kendilerini geliştirdiklerini (n=5) ifade etmişlerdir. Öğretmenler süreçte öğrencilerin bireysel öğrenme yeteneklerinin geliştiğini (n=4) ve canlı derslerde daha fazla etkinlik yapabildiklerini (n=4), yüz yüze eğitimde sınıf içinde yaşanan olumsuz davranışların uzaktan eğitim sürecinde azaldığını (n=2) söylemiştir. Öğretmenlerin 1 tanesi eğitim sürecinin dış etkenlerden arınmasını (sınıf ortamının sıcak, soğuk veya gürültülü olması) uzaktan eğitimin olumlu yönleri arasında görmüştür. Ancak orta öğretim yabancı dil öğretmenlerinin tamamı yüz yüze eğitimin daha etkin bir öğrenme ortamı sağladığını ifade etmişlerdir. Bu nedenle öğretmenler uzaktan eğitimi yüz yüze eğitimle kıyaslayıp olumsuz yönleri değerlendirmişlerdir. Bu süreçte öğretmenler öğrenci katılımının azalmasını (n=11) ve etkili öğretim yapılamamasını (n=10) uzaktan eğitimin olumsuz yönü olarak görmüşlerdir. Araştırmaya katılan 7 öğretmen yabancı dil derslerinin işleyiş yapısına aykırı olarak öğrencilerden geri bildirim alamadıklarını ifade etmişlerdir. Uzaktan eğitim sürecinde etkin bir sınıf atmosferi oluşturulamaması (n=5), iletişimin sanal seviyede (n=4) kalarak öğretmen-öğrenci diyalogunun azalması, derslerde daha az duyuya hitap edilmesi (n=4), öğrencilerin uzaktan eğitim sürecine yönelik hazırbulunuşluklarının olmaması (n=4) uzaktan eğitimin eksi yönleri olarak öğretmenler tarafından ifade edilmiştir. 1 öğretmen yabancı dil derslerinde uzaktan eğitim sürecinde daha fazla Türkçe (ana dil) konuşmak zorunda kaldığını belirtmiştir. Uzaktan eğitim sürecinin olumlu ve olumsuz yönlerine ilişkin öğretmenlerin görüşlerini içeren doğrudan alıntılar şu şekildedir:

“ Okulda iken yabancı dil derslerinde Türkçeyi çok kullanmamak için drama, resim ve el -vücut koordinasyonu aktif kullanılıyordu. Bu süreçte bu çok mümkün olmadı.” (Ö.1)

“ Yüz yüze eğitimde maalesef zaman zaman öğrenci problemleri açısından ders işleme konusunda aksaklıklar olabiliyor ama online derslerde bu yaşanmıyor zamanı kaliteli kullanıyoruz diyebilirim. Yüz yüze eğitimde geri dönüt konusunda sağlıklı dönüt alabiliyorken bu online olarak pek mümkün olmuyor çünkü geri dönüt almaya çalıştığımızda öğrenci isteğine göre hareket edebiliyor...” (Ö.2)

“ Yüz yüze eğitimde yabancı dil öğretiminde sınıfa daha çok hâkim olunabiliyor yani daha çok öğrencinin derse katılımı sağlanabilmekte... Bu süreçte derslere katılamayan öğrencilere ulaşmak çok zor hatta imkânsız.” (Ö.3)

“ Bence artıları ders akışını bozacak ders dışı etkenlerin yani sınıftaki gürültü, sınıf sıcaklığı, soğukluğu vb. gibi olmaması... Bu açıdan dersler dolu geçiyor stres yok. Katılımın az olması eksi yönü.” (Ö.4)

“ Okulumuz Fatih projesi kapsamı dışında olduğundan her sınıfımızda etkileşimli tahta yoktu, dersleri ya sınıf değiştirerek ya da geleneksel yöntemle işliyorduk. Uzaktan eğitimde dijital içerikler kullanarak işleyebildik. Uzaktan eğitim sürecinde başlattığım eTwinning projesi 'Web 2.0 Everywhere!' i derslerine girdiğim öğrencileri dahil ettim ve bu öğrencilerle web 2.0 araçlarını tanıyarak ders dışı online

toplantılar yaparak ingilizce ders müfredatımıza dijital içerikler ekleyerek dersleri daha eğlenceli hale getirdik mesela ünite konularıyla ilgili kahoot ya da Cram uygulamalarından oyunlar hazırladık, performans ödevlerini postermiywall ve canva uygulamaları ile hazırlayan öğrenciler wakelet uygulamasına çalışmalarını yapıştırdılar.” (Ö.5)

“ Uzaktan eğitimde teknolojiden daha fazla yararlandık bu açıdan yabancı dil öğrenime katkı sağladığını düşünüyorum. Öğrencilerin kendi kendine öğrenebileceği bir süreç yaratıldı ancak kendi kendine öğrenemeyen öğrenciler için uygun değil... Yüz yüze eğitimde öğrencilerle iletişim daha kolay. Canlı derslerde öğrenciler çekingen davranabiliyor.” (Ö.7)

“ Ders süresinin kısıtlı olması nedeniyle dersler öğretmen merkezli ilerlemektedir. Bu süreçte görsel ve işitsel etkinlikler ile öğrencilerin kelime haznesinin arttığını gözlemledim. Ancak öğrencilerin anlık tepkilerini izleyip dönütler alamadım.” (Ö. 9)

“ Yüz yüze eğitimde öğrenciler arasında bir sinerji oluştuğu için derse daha aktif katılma durumu söz konusudur. Eğlenerek öğrenmeleri mümkün olmaktadır. Rol oynama, drama vb. Uzaktan eğitim yetişkinler için yeterli hatta bu süreçte yetişkinlerin istediği yabancı dili öğrenebilmesi mükemmel. Ancak okul çağındaki öğrenciler için pek çok sıkıntı oluşturmaktadır.” (Ö.10)

“ Öğrencinin dersle ilgili olup olmadığını anlamak bile çok zor kameralarını açmıyorlar. Yabancı dil eğitiminde özellikle bütün duylara hitap edebilmek çok önemli ama yeterince yapamıyoruz.” (Ö.11)

“ Yüz yüze eğitimde öğrenci –öğretmen iletişimi daha yoğun ve kaliteliydi. Uzaktan eğitimde bu iletişim sanal olduğu için yeterince sağlıklı olmadı.” (Ö.12)

4. Öğretmenlerin kazanımlar, beceriler ve değerlendirme süreçleri hakkındaki görüşleri

Araştırmaya katılan yabancı dil öğretmenlerine pandemi döneminde uzaktan eğitim sürecinde yabancı dil derslerine ait kazanımların, becerilerin ne ölçüde gerçekleştirildiği ve nasıl değerlendirildiği sorulmuştur. Öğretmenlerden alınan yanıtlar Tablo 6’da gösterilmiştir.

Tablo 6.

Yabancı dil dersi kazanımları, becerileri ve değerlendirme süreci hakkında öğretmen görüşleri

Temalar	Kodlar	n
İhmal edilen beceriler	Konuşma becerisi	8
	Yazma becerisi	7
	Okuma becerisi	4
	Dinleme becerisi	4
Değerlendirme sorunları	Katılım azlığı	7
	Whatsaap ile ödev kontrolü	5
	Güvenilir olmayan değerlendirme	5
	Çevrim içi sınavların yetersizliği	3
	Kısıtlı süre	1
	Geri dönüt sağlanmaması	1
	Donanımsal eksiklik	1

Tablo 6 incelendiğinde öğretmenler yabancı dil derslerinde kazanım ve becerilerde en çok konuşma becerisinin (n=8) ihmal edildiğini düşünmektedir. Ekran kullanıldığı için yazma becerisinde (n=7) sıklıkla sorun yaşandığını belirten öğretmenler yazma becerisini daha çok ders dışı ödevlerle desteklediklerini ifade etmişlerdir. Yaşanan süreçte öğretmenler yazma becerisine ait ödevleri takip etmekte ve değerlendirmekte zorlandıklarını belirtmişlerdir. Orta öğretim yabancı dil öğretmenleri okuma ve dinleme becerilerinde (n=4) diğer becerilere göre daha az sorun yaşandığını düşünmektedir. Ancak öğretmenler ders içi değerlendirmenin öğrenci katılım azlığı (n=7) nedeniyle verimli olmadığını belirtmişlerdir. Özellikle ödev ve performans çalışmalarını whatsapp uygulaması ile kontrol eden öğretmenler (n=5) kazanımları bu yolla değerlendirmenin yabancı dil derslerine olumsuz etkileri olduğunu vurgulamışlardır. Uzaktan eğitim sürecinde yapılan değerlendirmeleri güvenilir bulmayan öğretmenlerin (n=5) bir kısmı çevrim içi yapılan sınavları yetersiz bulmaktadır (n=3). Donanımsal eksiklikten kaynaklı olarak bazı becerilerin (konuşma) değerlendirilemediğini düşünen bir öğretmen bulunmaktadır. Uzaktan eğitim sürecinde yabancı dil dersi kazanımları, becerileri ve değerlendirme süreci hakkında öğretmenlerin görüşlerini içeren doğrudan alıntılar şu şekildedir:

“ Yazma becerisi daha çok öğretmen odaklı olarak uygulandı. Okuma öğrenci odaklı olurken, konuşma yeteri kadar öğrenci odaklı olmadı.” (Ö.1)

“ Listening (dinleme) konusunda sıkıntı yaşıyorum diğer beceri alanlarında sorun yaşamadım.” (Ö.2)

“ Yüz yüze sınavlar olmadığı için ders içi okuma, konuşma performansı ölçüldü. Öğrencilere dinledikleri parça ile ilgili sorular, kelimeler soruldu ve buna göre değerlendirme yapıldı. Yazılı olarak ödevler whatsapp uygulamasından özel olarak bana gönderildi.” (Ö.4)

“Her öğrencinin katılımı süreklilik arz etmediğinden ödevlerde sıkıntı oldu. İstedğim ödevlere gruplardan geri dönüş azdı. Dört dil becerisi yeterince ölçülmedi. Yazma dışında ders esnasında pek çok beceri kullanılıyor ancak esas sorun sınıfın az bir kesiminin derse katılması ve bunun süreklilik arz etmemesi.” (Ö.5)

“ Öğrenciler sürece aktif olarak katılmadıkları için ders kazanımlarında ve dört dil becerisinde ölçme yapmak mümkün değil. Çevrim içi sınavlar ile kısıtlı değerlendirme yapılabilir.” (Ö.7)

“ Daha çok ders içi değerlendirmeler kullandım. Okuma, yazma ve dinleme becerisi konuşma becerisine kıyasla daha verimli gerçekleştirildi.” (Ö.9)

“ Yazma konusunda sıkıntı olmadı, öğrenciler derste ekran kaydı aldıkları notları ve yazma ödevlerini defterlerine yazdılar ve bana fotoğrafını attılar. Okuma konusunda da ders esnasında canlı okuyanlar oldu, mikrofonu olmayanlar bana ses kaydı attı. Konuşma konusunda bazı öğrencilerin çekimserliği ve mikrofonunun olmaması aksaklıklara sebep oluyor maalesef. Quizlet, quiziz, kahoot, wordwall gibi web 2.0 araçları ile öğrencilerin ne kadar öğrendiklerini, nelerde yanlış öğrenme durumlarının söz konusu olduğunu görebiliyorum. Ancak izleme testi uygulayabiliyorum. Değerlendirmenin uzaktan güvenilir olmayacağını düşünüyorum.” (Ö.10)

“Yazma becerisini uzaktan eğitimde anlık olarak ölçmemiz mümkün değil çünkü öğrencinin yazdığını görme ve anında müdahale ederek düzeltme şansımız yok. Sadece verdiğimiz ödevleri yapıp yollayanların yazma becerisini ölçüyoruz. (Ö.13)

5. Öğretmenlerin öğrenci motivasyonu ve katılım düzeyleri hakkındaki görüşleri

Araştırmaya katılan yabancı dil öğretmenlerine pandemi döneminde uzaktan eğitim sürecindeki dersleri yüz yüze eğitim ile kıyasladıklarında öğrenci motivasyonlarının, katılımı düzeylerinin nasıl olduğu ve öğretmenlerin katılımı artırmak için neler yaptıkları sorulmuştur. Öğretmenlerden alınan yanıtlar Tablo 7’de gösterilmiştir.

Tablo 7.

Yabancı dil derslerine öğrenci motivasyonu ve katılım düzeyi hakkında öğretmen görüşleri

Tema	Kodlar	n
Öğrenci Motivasyonu	Düşük motivasyon	10
	Dış motivasyon	2
Öğrenci Katılım Düzeyi	Katılım azlığı	9
	Uzaktan eğitimin zorunlu olmaması ve yoklama alınmaması	5
	Aktif yöntemlerle katılımın artması	5
	Veli-sınıf öğretmeni iş birliği	4
	Alınan farklı önlemlerle katılımın artması	3
	Fırsat eşitsizliği	3
	Değişken katılım düzeyi	3
	Öğrenci görüşmeleri	3
	Performans notu verilerek katılımın artması	3
	Ek dersler düzenlenmesi	2

Tablo 7 incelendiğinde 10 öğretmen uzaktan eğitim sürecinde yabancı dil derslerinde öğrencilerin motivasyonlarının düşük olduğunu belirtmiştir. 2 öğretmen öğrencilerin iç motivasyon yerine dış motivasyonla derslerde bulduklarını ifade etmiştir. Yabancı dil öğretmenlerinin çoğu uzaktan eğitim sürecinde öğrencileri ekran karşısında motive etmekte zorlandıklarını söylemişlerdir. Uzaktan eğitim sürecinde yabancı dil derslerine öğrenci katılım düzeyi araştırmaya katılan öğrenmelerin çoğuna göre az bulunmuştur (n=9). Araştırmaya katılan öğretmenler yüz yüze eğitime göre derse katılım konusunda ciddi anlamda düşüş yaşandığını ifade etmişlerdir. Buna neden olarak uzaktan eğitimin zorunlu olmamasını ve yoklama alınmamasını (n=5) göstermişlerdir. 5 yabancı dil öğretmeni derste aktif yöntemler kullanılmasının katılımı arttırdığını düşünmektedir. Öğretmenler derse katılımın sınıf kademelerine ve ders sayılarına göre değişkenlik gösterdiğini (n=3), öğrenciler ile görüşme yapılarak (n=3) derse katılım konusunda motivasyon sağladıklarını belirtmişlerdir. 3 yabancı dil öğretmeni öğrencilere derse katılım konusunda performans notu vereceğini belirttiğinde öğrenci katılımında artış yaşandığı ifade etmiştir. Öğretmenler bu süreçte öğrencilerin dersten çeşitli sorunlar belirterek ayrıldığını ve katılımın ders esnasında da azabildiğini dile getirmiştir. Uzaktan eğitim sürecinde yabancı dil derslerine öğrenci katılım düzeyleri hakkında öğretmenlerin görüşlerini içeren doğrudan alıntılar şu şekildedir:

“ Yoklama alınmadığı ve uzaktan eğitim zorunlu olmadığı için katılım ciddi anlamda az. Yoklama alsak katılımın artacağını düşünüyorum. Öğrencilere performans notlarının önemli olduğunu belirtsem de motivasyonlarında ve katılımlarında etkili olduğunu söyleyemem. Uzaktan eğitimde deneyim kazandıkça dersler istekli öğrencilerle keyifli oluyor ama genel olarak öğrenci motivasyonu düşüktü. Ders sürelerinin iyi olduğunu düşünüyorum ama akşam saatlerinde veya yemek saatlerinde ders olması çok verimli olmuyor. Öğrenciler yemek saatinde dersi aksatabiliyor.” (Ö.2)

“ Uzaktan eğitim sürecinde öğrencileri derslere motive etme konusunda büyük zorluklar yaşadım, ders sırasında konularla ilgili sık sık soru sorarak öğrencilerin dikkatini derse çekmeye çalıştım. Okulda yüz yüze katılım kadar uzaktan eğitim sürecinde katılımın çok yüksek olmadığını söylemek yanlış olmaz. Bu süreçte katılımın az olduğu sınıfların sınıf öğretmenlerinden yardım istedim, öğrenci velileriyle bizzat telefon ederek desteklerini istedim. Öğrencilere performans notları verilmek suretiyle derslere katılımı ve akademik başarıyı artırmaya çalıştım.” (Ö.3)

“ İmam Hatip Liselerinde 9.sınıflar hariç İngilizce ders saati 2’dir. Bu sebeple kredinin az olması nedeniyle sayısal derslere oranla katılım daha azdır. Öğrencilerle tek tek iletişim kurarak sınıf grupları oluşturarak, Google classroom sayfaları açarak derslere katılımları sağlamaya çalıştım.” (Ö.5).

“ Derste soruları cevaplayanları not aldım. Kendi sınıfımda katılımın artması için velilere yazı gönderdim. Derse gelen öğrencileri çok sıkıştırmadım soru sormaya başladığımda teker teker dersten çıktıklarını fark ettim.” (Ö.6)

“ Her sınıfta katılım farklılıklar göstermektedir. Öğrencilerin derse olan ilgisinin az olması derse katılımın az olmasına neden olmaktadır. Derse katılımı artırmak için puzzle, kelime yarışı, yabancı film ve dizi izlettirme gerçekleştirildi.” (Ö.9)

“Okuldakine göre katılım az. Aktif katılımları performans notu ile ödüllendireceğimi bildirdim. Web 2.0 araçları konusunda bazı eğitimlere katıldım, web 2.0 araçlarını araştırdım ve mümkün olduğunca derslerde uyguladım. Fayda sağladığını gördüm. Bazı öğrenciler ise maddi imkânsızlıklar sebebiyle derslere katılım sağlayamamıştır. Bu durum eğitim adına üzücüdür” (Ö.10)

“ Öğrenci motivasyonları öğrenci profiline göre değişiklik gösterse de genel olarak düşüktü. Öğrenci katılımı yüzde %10’nun altındaydı. Başka bir dijital platform kurup öğrencileri derse gelme konusunda teşvik etmeye çalıştım yine de çok az kişi katıldı.” (Ö.12)

“Derse katılımı artırmak için dersi ilgi çekici hale getirmek dışında bu süreçte başka imkânımız bulunmamaktadır.” (Ö.14)

6. Öğretmenlerin ders kitapları ve ders süreleri hakkındaki görüşleri

Araştırmaya katılan yabancı dil öğretmenlerine pandemi döneminde uzaktan eğitim sürecinde ders kitaplarının çevrim içi derslerle uyumu ve çevrim içi ders süreleri hakkında ne tür sorunlar yaşandığı sorulmuştur. Öğretmenlerden alınan yanıtlar Tablo 8’de gösterilmiştir.

Tablo 8.

Çevrim içi ders kitapları ve ders süresi hakkında öğretmen görüşleri

Temalar	Kodlar	n
Ders Kitapları	Sorun yaşanmaması	5
	İnteraktif olmaması	3
	Ders kitabının olmaması	3
	Uzaktan eğitimle uyumlu olmaması	2
	İlgi çekici olmaması	1
Çevrim içi Ders Süresi	Yeterli	7
	Yetersiz	5
	Akşam derslerinin olması	2

Tablo 8 incelendiğinde yabancı dil ders kitaplarının çevrim içi ortamda kullanılmasıyla ilgili olarak 5 öğretmen herhangi bir sorun yaşamadığı vurgularken, 3 öğretmen ders kitaplarının interaktif olmadığını düşünmektedir. Ders kitaplarının uzaktan eğitime uygun olmadığı düşünen öğretmen sayısı 2’dir. Ders kitaplarının uzaktan eğitimde öğrencilerin ilgisini çekecek nitelikte olmadığını belirten 1 öğretmen bulunmaktadır. Uzaktan eğitimde 30 dakika olarak belirlenen ders süresi ile ilgili olarak 7 yabancı dil öğretmeni süreyi yeterli bulduğunu ifade etmiştir. Uzaktan eğitim sürecinde öğrenci motivasyonu, ders kitapları ve ders süresi hakkında öğretmenlerin görüşlerini içeren doğrudan alıntılar şu şekildedir:

“ Kitapları ekrana yansıtmak öğrencilerin ulaşımını kolaylaştırdı. Etkileşimli kitaplar sayesinde herhangi bir problem yaşamadım.” (Ö.1)

“Bakanlık tarafından birçok ders kitabı çevrimiçi derslere uyumlu hale getirilmesine rağmen ‘seçmeli’ ve ‘mesleki’ yabancı dil derslerinde kullanılan kitaplar uyumlu hale getirilmedi. Kitaplar bu

uyumda olmadığı için sorunlar yaşadım. Bunun yanı sıra ders süresinin kısa olduğunu düşünüyorum. Yoklama almak, öğrenciyi derse motive etmek, işlerin tamamlanması dersin süresini zaten kısaltmaktadır. (Ö.3)

“ Ders süresi çok az bazen cümlem bitmeden ders sonlanıyor. Bu sebeple son dakikalarda sürekli saate bakmak zorunda kalıyorum. ” (Ö.4)

“ Çevrim içi derslerin 30 dakika olması yeterli. Ancak ders esnasında öğrencilerin kameraları kapalı olduğundan takip edemiyorum. Bu nedenle öğrencilerin dersleri etkili bir şekilde dinlediklerini sanmıyorum. ” (Ö.5)

“ Ders kitapları uzaktan eğitim faaliyetleri için yeterli değil. Çevrim içi uygulamalar, oyunlar, dinleme içeriklerinin üretilmesi gerekli. Öğretmenler bu alanda içerik üretmeye başlamalı.... ” (Ö.7)

“ Onları ekran başına bağımlı kılmamak en önemli husus bana göre. Uzun süreden kaçınılması çok yerinde bence. 30 dakika gayet iyi bir süre. ” (Ö.8)

“ Rusça için maalesef MEB'in hazırladığı herhangi bir ders kitabı olmadığından kendi kaynaklarımdan PDF kitap ya da kitap sayfası fotoğrafını ekranda paylaşarak derslerde kullandım. Çevrim içi ders süresinin gayet yerinde ve uygun olduğunu düşünüyorum. ” (Ö.10)

“ Ders kitaplarının çevrim içi derslerle uyumu oldukça iyi. Ancak ders süreleri tüm etkinlikleri yapmak için yetersiz gelmekte. ” (Ö.11)

“ Ders kitaplarında eksiklikler vardı. Mesela ders kitabı sistemde mevcutken çalışma kitabı yoktu. Ders sürelerinin 30 dakika olmasının yeterli olduğunu düşünüyorum. ” (Ö.12)

7. Öğretmenlerin uzaktan eğitimde yaşanan sorunlara yönelik çözüm önerileri hakkındaki görüşleri

Araştırmaya katılan yabancı dil öğretmenlerine pandemi döneminde uzaktan eğitim sürecinde yaşanan sorunlara yönelik ne tür çözüm(ler) ürettikleri ve bu çözümlerin ne fayda sağladığı sorulmuştur. Öğretmenlerden alınan yanıtlar Tablo 9'da gösterilmiştir.

Tablo 9.

Yaşanan sorunlara yönelik çözüm önerileri ile ilgili öğretmen görüşleri

Tema	Kodlar	n
Çözüm Önerileri	İnteraktif uygulamalar denedim	11
	Veli-öğrenci görüşmesi yaptım	3
	Teknolojiden yararlandım	2
	Ek portallar kullandım	2
	Ek dersler yaptım	2
	Whatsapp ile ödev kontrol ettim	2
	Web 2.0 araçlarını öğrendim	2
	Çözüm üret(e)medim	2
	Öğrencileri projelere dâhil ettim	1
	Performans notu verdim	1
	Kurumlarla irtibata geçtim	1

Tablo 9 incelendiğinde yabancı dil öğretmenleri uzaktan eğitim sürecinde yaşadıkları sorunlara daha çok bireysel çözüm önerileri geliştirmişlerdir. Bu süreçte her öğretmenin en çok sorun yaşadığı alana yönelerek farklı çözümler ürettiği görülmüştür. 11 öğretmen yaşadıkları sorunlara çözüm olarak dersleri daha interaktif yöntemlerle işlemeye yöneldiklerini ifade etmişlerdir. Bu çözümler arasında farklı öğretim yöntem ve teknikleri denenmesini, derse oyunları, şarkıları ilave etmeyi, tüm duyulara hitap edecek içerik üretmeyi saymışlardır. 3 öğretmen bu süreçte veli ve öğrencilerle görüşerek katılım ve motivasyon konusunda çözüm ürettiklerini ifade etmişlerdir. Teknolojiden yararlanarak yaşanan sorunlara çözüm üreten öğretmen sayısı 2'dir. 2 yabancı dil öğretmeni web 2.0 araçlarını kullanarak öğrencilerin dikkatini derse çektiğini belirtmiştir. Yaşanan süreçte gerek kurumdaki rolü gereği gerekse kişisel tercihleri nedeniyle 2 öğretmen çözüm önerisi geliştiremediklerini söylemiştir. 1 öğretmen yaptığı eTwinning projelerine öğrencileri dâhil ederek süreci verimli hale getirmeye çalıştığını belirtmiştir. Uzaktan eğitim sürecinde yaşanan sorunlara yönelik çözüm önerileri hakkında öğretmenlerin görüşlerini içeren doğrudan alıntılar şu şekildedir:

“ Canlı derslere ilk başladığımız dönemlerde dersler direkt olarak okul idaresi tarafından EBA portalına atanıyordu fakat sonraları EBA ve zoom programlarını kullanarak öğretmenler dersleri kendileri atamaya başladı. Bu sayede EBA üzerindeki yoğunluk ve bağlantı sorunlarının azaldığı görüldü. Ders içindeki becerilerin uygulanması konusunda her sınıfla oluşturulan whatsapp grupları sayesinde ödevlerin takibini sağlayarak duruma çözüm buldum. ” (Ö.3)

“ Uzaktan eğitim sürecinde başlattığım eTwinning projesi 'Web 2.0 Everywhere!'i derslerine girdiğim öğrencileri dahil ettim ve bu öğrencilerle web 2.0 araçlarını tanıyarak ders dışı online toplantılar yaparak İngilizce ders müfredatımıza dijital içerikler ekleyerek dersleri daha eğlenceli hale getirdik mesela ünite konularıyla ilgili kahoot ya da Cram uygulamalarından oyunlar hazırladık, performans ödevlerini postermiywall ve canva uygulamaları ile hazırlayan öğrenciler wakelet uygulamasına çalışmalarını yapıştırdılar.” (Ö.5)

“ Derslerde cümle kalıplarını tekrar ettiriyorum, mikrofonlardan kim katılıyor gözlemliyorum, pek çok konuyu anlatırken hikâyeleştiriyorum ve farklı açılardan ne yaptığını sorgulatmaya çalışıyorum.” (Ö.6)

“ Uzaktan eğitim faaliyetlerinde kullanabileceğim web 2.0 araçlarını öğrenmeye çalıştım. Bu uygulamalar ile motivasyonu artırmayı ve öğrenmenin eğlenceli hale gelmesini sağlamaya çalıştım.” (Ö.7)

“ Yoğunluk sebebiyle veya EBA internet sayfasında yaşanan sıkıntılardan dolayı farklı uygulamalar kullanarak sıkıntıyı bir ölçüde çözdüm. İlâveten dinleme ve konuşma adına öğrencilerimi interaktif sitelere yönlendirdim. Burada onların çeşitli etkinlikler sayesinde çok daha iyi şeyler yapabileceğini gördüm.” (Ö.8)

“ İmkânı olup da derslere katılan ve etkileşim kuran öğrencilerin derslerdeki başarılı performanslarını performans notlarına yansıtacağımı belirttim. Bu kısa süreliğine katılımı artırdı. Rusça el yazısı harflerin yazılışını göstermek ve derste ekranda bazı yerleri işaretlemek ve zamandan tasarruf etmek grafik tablet edindim. Biliyorsunuz ki Rusça klavyede harfler farklı yerlerde olduğu için hızlıca bir konuya değinmek sıkıntılı oluyor ve zamandan çalıyordu. Öğrencilere bazı proje ödevleri vererek kendilerinin de derste aktif olmasını sağladım. Mikrofonu olmadığı için derse ses ile katılmayan ve okuma parçalarını okumayan öğrencilerin bana ses kaydı atmalarını istedim.” (Ö.10)

“ Öğrencilerin derse karşı ilgilerinin artması için daha çok duyularına hitap edecek şekilde ders işlemeye çalışıyorum. Öğrencilerin derse aktif olarak katılmasında artış oldu.” (Ö.11)

“ Kurumdaki rolüm gereği herhangi bir çözüm üretme olanağım olmadı” (Ö.12)

“ Bağlantı sorununa çözüm üretmek elimizde değil. Öğrencinin derse katılımını artırmak için çeşitli oyunlar oynatma, yabancı dilde şarkılar dinletme gibi yöntemler kullandım. Bu yöntemlerin öğrencinin dikkatini çektiğini ve dersten daha çok keyif almasını sağladığını söyleyebilirim.” (Ö.13)

“ Çözüm konusunda işlediğim derslerle ilgili notları öğrencilerle de paylaştım. Katılmayan öğrencilerle birebir görüştim ve nedenlerini araştırdım. Bu araştırmalara göre onların da uygun oldukları zamanlarda harici dersler yaptım ve eksikliklerini gidermeye çalıştım.” (Ö.14)

8. Öğretmenlerin yüz yüze eğitimin uzaktan eğitimle desteklenmesi hakkındaki görüşleri

Araştırmaya katılan yabancı dil öğretmenlerine pandemi döneminin sona ermesi halinde yüz yüze eğitimin uzaktan eğitimle desteklenmesi hakkında ne düşündükleri ve bu hususta neler yapılması gerektiği sorulmuştur. Öğretmenlerden alınan yanıtlar Tablo 10'da gösterilmiştir.

Tablo 10.

Yüz yüze eğitimin uzaktan eğitimle desteklenmesi hakkında öğretmen görüşleri

Tema	Kodlar	n
Yüz Yüze Eğitim ve Uzaktan Eğitim	Destekleyici uzaktan eğitim	8
	Belli koşullarla uzaktan eğitim	6
	Dijital yabancı dil içeriği	5
	Yeni bir yabancı dil portalı	3
	Konuşma becerisine yönelik uygulamalar	2
	Online erişime uygun kitaplar	1
	Uzaktan eğitime son verilmesi	1

Tablo 10 incelendiğinde yabancı dil öğretmenleri pandemi sürecinin sona ermesi halinde yüz yüze eğitimin uzaktan eğitimle desteklenmesi gerektiğini (n=8) ve devam etmesi gerektiğini düşünmektedirler. Genel olarak öğretmenler yüz yüze eğitimin yabancı dil dersleri için yeterli olacağını düşünse de pandemi nedeniyle uzaktan eğitimin eğitim-öğretim ortamına yoğun bir şekilde girmesiyle uzaktan eğitimin yüz yüze eğitimi destekleyebilir nitelikte olduğunu düşünmektedirler. 6 öğretmen uzaktan eğitimin belli koşullarda yüz yüze eğitimle birlikte devam etmesi gerektiğini düşünmektedir. Öğretmenler konu tekrarlarında, belli kazanımları değerlendirmede, 4 dil becerisini öğrencilere kazandırmada, eksik konuların tekrar edilmesinde uzaktan eğitimin yüz yüze eğitime fayda sağlayacağını belirtmişlerdir. Yabancı dil öğretmenleri uzaktan eğitimin yüz yüze eğitimle birlikte kullanılması durumunda dijital yabancı dil içeriğinin daha etkili ve fazla olması gerektiğini (n=5) ifade etmişlerdir. Pandeminin sona

ermesi halinde yüz yüze eğitimin uzaktan eğitimle desteklenmesine yönelik öğretmenlerin görüşlerini içeren doğrudan alıntılar şu şekildedir:

“Yabancı dil derslerinde öğrencilerimizin aktif olabilmesi adına alıştırmalar öğrenci odaklı olmalı. Grup şeklinde olan alıştırmalar her zaman öğrencinin dikkatini çekmiştir. Uzaktan eğitim sürecinde de bunlar uygulanabilir. Uzaktan eğitim haftada 1 saat bile olsa devam etmeli.” (Ö.1)

“ Online eğitime uygun kitapların hazırlanması gerekli ve dinleme aktivitelerini de içermeli. Ancak ben bir öğretmen olarak hem uzaktan hem online ne kadar verimli olabilirim ki... ” (Ö.2)

“ Pandemi sona ermesi ve eğitimin yüz yüze olması durumunda yabancı dil derslerinde yüz yüze eğitimin yanında uzaktan eğitimin devam etmesinin sağlanması öğrencilerin özellikle okulda öğrendiklerini tekrar edebilmeleri, varsa ders içinde anlamadıkları konuları öğretmene sorabilme vb. konularda öğrencilere imkân sunacaktır. Ancak derslere öğrenci katılımı artırılmalıdır çünkü dil öğretimi sırasında yaşanan olası kopukluklar etkin şekilde öğretimi olumsuz etkiler bunun yanı sıra özellikle ders süreleri artırılmalı. Zamanın etkin şekilde hem öğretmen hem de öğrenci tarafından kullanımı sağlanmalıdır.” (Ö.3)

“ Web 2.0 araçlarıyla dijital içerik hazırlanmalıdır. Uzaktan eğitim yöntemi ile dinleme ve konuşma sınavları yapılabilir.” (Ö.5)

“ Günde 8 saat dersin üstüne evde bilgisayarda ömür geçirecekse anlamsız. Ekstra grup aktiviteleri için bazı zamanlarda uzaktan eğitim olabilir. 21. yy 'da dünyanın her yerinde özgün bireyler yetiştirmek adına pek çok şey değişecek. Hızlı okuyup hızlı öğrenen bireyler hızla ilerleyecek. Ezberleterek çocukların zamanlarından çaldığımız bir eğitim yerine yeteneklerini geliştirme fırsatı bulan öğrenciler yetiştirme temeli alınacaksa olabilir.” (Ö.6)

“ Yüz yüze eğitimde uzaktan eğitime göre teknolojiden daha fazla yararlanılacağını düşünüyorum. Bunun için içerik üretilmeli ve fiziki ortam buna uygun hale getirilmeli. Pandemi koşullarından dolayı seyreltilmiş sınıflarda eğitim yapılabilirdiğini düşünürsek bu durum yabancı dil dersleri için avantaj olacaktır. Ders içeriği daha interaktif şekilde oluşturulmalı ve web 2.0 araçları ile öğretim süreci desteklenmelidir.” (Ö.7)

“ Sadece yabancı diller adına gündelik hayattan konuşmalar ya da farklı bağlamlarda konularla ilintili olarak bir eğitim portalı açılabilir. Yabancı dil orada sağlanabilecek iyi bir içerikle çok daha keyifli hale getirilebilir. Öğrencilerin 4 beceriyi kullanabileceği ortamlar sağlanabilir. Kısmen yüz yüze kısmen uzaktan eğitim devam etmeli. Bir dil öğretmeni yeri geldiğinde bir yüzme öğretmeni gibi interneti bir havuz gibi kullanabilmeli.” (Ö.8)

“ Web 2.0 araçlarına büyük önem verilmesi gerekir. Öğrencilere farklı proje ödevleri verilmeli ve değerlendirme notlarının buna göre verilmesi gerekir. Ölçme ve değerlendirmenin öğrencileri bu süreçte daha motive ettiklerini keşfetmiş bulunmaktayım. Derse herhangi bir sağlık sorunu sebebiyle gelememiş öğrenciler veya başka okullardan Rusça dersini hiç görmemiş nakil öğrencileri sınıf seviyesine yetiştirmek için uzaktan eğitimin kullanılmasının epey fayda sağlayacağını düşünüyorum. Onun dışında yabancı dil derslerinde yüz yüze eğitimin yeterli olacağı kanısındayım.” (Ö.10)

“ Özellikle yabancı dil dersleri için özel bir portal ya da uygulama geliştirilmeli bence bu sayede dil becerilerini daha iyi ölçme imkânı sağlayabiliriz. Öğrencilerin zevk alarak katılacakları bir diyalog ortamı sağlanabilir. Uzaktan eğitim sürecinde hem öğretmenler hem de öğrenciler tarafından kesinlikle internet ortamındaki uygulamalar daha çok keşfedildi. Önümüzdeki süreçte eminim yüz yüze eğitimde bu uygulama ve portallar daha çok kullanılacaktır.” (Ö.11)

“ Yüz yüze eğitime geçildikten sonra eş zamanlı olarak uzaktan eğitimin gereksiz olduğunu düşünüyorum. Fakat öğrencilerin öğrendiklerini pekiştirmeleri için okul harici zamanda online oyunlar, bulmacalar ve videolar önerilebilir. Daha sonra sınıf ortamında bunlarla ilgili değerlendirme yapılabilir.” (Ö.13)

TARTIŞMA, SONUÇ ve ÖNERİLER

Araştırma sonuçlarına göre araştırmaya katılan yabancı dil öğretmenlerinin tamamı uzaktan eğitime katılmıştır. Ancak uzaktan eğitime hazırlıksız yakalanmalarına rağmen öğretmenlerin %50'sinin uzaktan eğitim konusunda herhangi bir hizmet içi eğitim almadığı görülmüştür. Bu yönüyle öğretmenlerin uzaktan eğitime uyum sağlayabilmeleri oldukça zor görünmektedir. Tekin (2020) öğretmenlerin hızlı değişimlere ayak uydurabilmesi, kendini yenileyebilmesi ve mesleki gelişimlerine katkı sağlanması amacıyla hizmet içi eğitim ihtiyacının kaçınılmaz hale geldiğini ifade etmektedir. Bu açıdan bakıldığında uzaktan eğitimde yaşanan sorunların öğretmenden kaynaklanan kısmını en aza indirmek ve eğitim-öğretim faaliyetlerini sağlıklı yürütebilmek için öğretmenlerin tamamının hizmet içi eğitime alınması süreci olumlu yönde etkileyebilir. Araştırmada öğretmenlerin yabancı dil derslerinin çoğunu EBA platformu üzerinden

yürüttüğü saptanmıştır. Öğretmenlerin, EBA platformunda bağlantı sorunları yaşandığında ise Zoom ve diğer (Google classroom, SeeMeet vb.) uygulamalardan destek aldıkları tespit edilmiştir. Öğretmenler ödev kontrolünü sağlamak ve öğrencilerle iletişim kurmak için whatsapp uygulamasını kullanmışlardır. Öğretmenlerin kullanılan diğer uygulamalarla ilgili güvenlik sorunları yaşadığı ancak eğitimin aksamaması için bu uygulamaları kullanmaya devam ettikleri belirlenmiştir. Yaşanılan süreçte farklı uygulamalardan ve portallardan destek alınması sürece çeşitlilik kazandırmış olabilir. Ancak öğretmenlerin birçoğu sürekli değişen eğitim ortamının kendilerinde ve öğrencilerde motivasyon kaybına neden olduğunu belirtmişlerdir. Yabancı dil öğretmenleri kullanılan EBA portalıyla ilgili özellikle uzaktan eğitimin başlangıcında daha çok bağlantı ve teknik sorunlar yaşadıklarını zamanla bu sorunların azaldığını ve portalda güncellemeler olduğunu ifade etmişlerdir. Karatepe, Küçükgençay ve Peker (2020) çevrim içi derslere yönelik olarak altyapıların güçlendirmesinin ve çevrim içi ders vermekte olan öğretmenlere bu konuda eğitim verilmesinin bu süreçte önemli olduğunu ifade etmektedir. Bu duruma yönelik olarak ileride yapılacak yeni güncellemelerle uzaktan eğitimin zamanla daha etkili hale getirilebileceği söylenebilir.

Bir diğer araştırma sonucuna göre öğretmenler kullanılan portalın yabancı dil eğitimi için tamamıyla uygun hale getirilmediğini ve bu sebeple uzaktan eğitim sürecinde alt yapı ve bağlantı sorunlarına ses ve video yükleme sorunlarının eklendiğini belirtmişlerdir. Bu durum yabancı dil dersleri açısından belli becerilerin kazandırılmasını olumsuz etkilerken aynı zamanda öğretmenler ders kitaplarının bazılarının sisteme yüklenmemesini, ekran paylaşım sorunlarını, yabancı dil derslerine yönelik materyallerin eksikliğini EBA portalında yaşadıkları sorunlar arasında görmüşlerdir. Öğretmenlerin kullanılan portalla ilgili ifade ettikleri görüşlere göre yabancı dil derslerinin uzaktan eğitim yoluyla bu şekilde yürütülmesinin zor olduğu söylenebilir. Teknik sorunlar, öğrenci katılım sorunları, dijital içeriğin azlığı, ders süresinin yetersizliği, yabancı dil derslerin yapısı, ders saatleri ve ders programı sorunları öğretmen görüşlerine göre uzaktan eğitimin temel sorunları arasında sayılmıştır. Öğretmenler bu sorunların alt yapı yetersizliğinden, öğrenci motivasyonunun düşük olmasından, sürece hazırlıksız olunmasından, maddi imkânsızlıklar ve uzaktan eğitimin zorunlu olmamasından kaynaklandığı düşünmektedir. Uzaktan eğitime öğrenci ders katılımlarının çok az olması sürecin hem eğitim hem yabancı dil eğitimi açısından en olumsuz yönü olarak sayılabilir. Öğretmenlerin katılımı artırmak için veli-sınıf öğretmeni görüşmeleri yapması, ek dersler düzenlemesi, bireysel görüşmeler yapması ancak birçok öğrencinin fırsat eşitsizliğinden ötürü katılım sağlayamadığını ifade etmesi eğitimin temel ilkelerine aykırı bir durum olarak görülebilir. Ergüney (2015) bilgi teknolojileri ile eğitim bakımından bireyin kendini geliştirebilmesini, büyük ölçüde zaman ve mekândan bağımsız olarak öğrenme malzemelerine erişim imkânı bulmasına bağlamaktadır. Erişim imkânı olmayan veya uzaktan eğitime katıl(a)mayan öğrencilerin bu süreçte öğrenme kayıpları oluşmuştur. Öğrencilerin tamamının yararlanamadığı bir eğitim-öğretim ortamında öğretmenler yeni yöntem arayışlarına girerek öğrencilerin dikkatini çekmeye çalışmışlardır. Bu açıdan bakıldığında uzaktan eğitim sürecinin öğretmenlerin mesleki gelişimine ve teknolojiyi derslerde aktif olarak kullanmasına, dijital içerik üretmek için web 2.0 araçlarını öğrenmesine ve zamanı kaliteli kullanmasına katkı sağladığı söylenebilir. Erdoğan (2020) pandeminin olumsuz etkilerinin olmasına rağmen çevrim içi ortamda öngörülmeleyen fırsatlar yaratarak gelişmiş eğitim materyalleri ortaya çıkardığını ifade etmektedir. Öğrencilerin ise bu süreçte bireysel öğrenme becerilerinin gelişmesi, daha fazla sayıda etkinlikle karşılaşması, sınıf ortamının yarattığı olumsuz dış etkenlerden uzak kalması uzaktan eğitimin artıları olarak ifade edilmiştir. Uzaktan eğitimin eksi yönlerinin dikkat çektiği süreçte bu durumların öğretmenlere ve öğrencilere olumlu katkı sağladığı düşünülebilir. Ancak yabancı dil dersleri açısından öğrencilerden geri dönüt alamama, nitelikli bir sınıf atmosferi oluşturamama, iletişimin sanal seviyede kalması, daha az duyuya hitap ederek ders işlenmesi, ana dilde diyalogun artması yaşanan olumlu durumları gölgede bırakmış olabilir. Özellikle öğretmen görüşlerine göre konuşma ve yazma becerisini öğrencilere kazandırmada sorun yaşanması, güvenilir olmayan değerlendirme yöntemleri, çevrim içi sınavların yetersizliği, ders sürenin kısıtlı olması uzaktan eğitimin dezavantajlarını artırmaktadır.

Araştırma sonucunda ortaya çıkan diğer bir soruna göre de öğretmenlerin birçoğu süreçte ders kitaplarıyla ilgili bir sorun yaşamadığı belirtmişlerdir. Bir kısmı ise mevcut ders kitabının (Rusça) bulunmadığını, kitapların etkileşimli ve ilgi çekici olmadığını vurgulamıştır. Ders kitaplarının uzaktan eğitime uyumlu hale getirilmemesinin sonucunda öğretmenlerin bireysel olarak ders içeriği üretmeye başladığı tespit edilmiştir. Yaşanan bu olumsuz süreçte bireysel çözümlerden ziyade kitlesel çözüm yolları eğitim ortamını daha verimli ve eşit hale getirebilirdi.

Araştırmanın son kategorisinden elde edilen sonuçlara göre uzaktan eğitim pandemisinin sona ermesi halinde bile yüz yüze eğitimin önemli bir parçası haline dönüşerek eğitim ortamında varlığını sürdürebilir (Duman, 2020). Eroğlu ve Kalaycı'ya (2020) göre uzaktan eğitimin yüz yüze eğitimle birlikte kullanılması nitelikli dijital içeriklerle yabancı dil eğitimine önemli katkılar sağlayabilir.

Araştırmaya katılan yabancı dil öğretmenlerinin görüşlerine göre ise uzaktan eğitimde yaşanan sorunların yüz yüze eğitimde yaşanan sorunlara göre farklılık gösterdiği söylenebilir. Buna neden olarak hem öğrencilerin hem öğretmenlerin yaşanan bu sürece hazırlıksız olması, uzaktan eğitim anlayışının ilk kez orta öğretim kademesinde yabancı dil eğitiminde kullanılması sayılabilir. Bu duruma pandeminin yarattığı olumsuz atmosfer eklenince eğitim-öğretim ortamında birçok sorun yaşandığı söylenebilir. Bu yönüyle pandemi sürecinde yabancı dil öğretiminde hem öğrencilerin hem öğretmenlerin motivasyonlarını düşüren birçok sorun saptanmıştır. Bu yönleriyle uzaktan eğitimin kendine özgü sorunları beraberinde getirdiğini söylemek mümkündür. Yüz yüze eğitimde yabancı dil alanında yaşanan sorunlara uzaktan eğitimin ortaya çıkardığı sorunlar eklenince yabancı dil öğretimi Türkiye’de önemli bir sorun olmaya devam edebilir. Bu sorunları uzaktan eğitim anlayışla çözmek yeterli olmayabilir. Sorunların azalması ve nitelikli eğitim yapılandırması için alt yapı, içerik, hizmet içi eğitim, fırsat eşitliği sorunlarının çözülmesi oldukça önemli bir bariyerin kalkmasına olanak sağlayabilir.

KAYNAKÇA

- Başaran, M., Doğan, E., Karaoğlu, E. ve Şahin, E. (2020). Koronavirüs (covid-19) pandemi sürecinin getirisi olan uzaktan eğitimin etkililiği üzerine bir çalışma. *Academia Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 5(2), 179-209. <https://dergipark.org.tr/en/pub/egitim/issue/54643/753149>
- Bozkurt, A. (2020). Koronavirüs (covid-19) pandemi süreci ve pandemi sonrası dünyada eğitime yönelik değerlendirmeler: Yeni normal ve yeni eğitim paradigması. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 6(3), 112-142. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1215818>
- Can, E. (2020). Koronavirüs (covid-19) pandemisi ve pedagojik yansımaları: Türkiye’de açık ve uzaktan eğitim uygulamaları. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 6(2), 11-53. <https://dergipark.org.tr/en/pub/auad/issue/55662/761354>
- Doğan, Y. (2020). Üniversite öğrencilerinin uzaktan çevrim-içi yabancı dil öğrenmeye yönelik görüşlerinin değerlendirilmesi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 18(1), 483-504. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1168777>
- Duman, S.N. (2020). Salgın döneminde gerçekleştirilen uzaktan eğitim sürecinin değerlendirilmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, 49(1), 95-112. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/milliegitim/issue/58895/768887>
- Erdoğan, Ş.K. (2020). Covid-19 salgın sürecinde uzaktan yabancı dil eğitimi: hazırlık sınıfı öğrencileri perspektifinden bir değerlendirme. *Milli Eğitim Dergisi*, 49(1), 1079-1090. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1265808>
- Ergüney, M. (2015). Uzaktan eğitimin geleceği: MOOC (massive open online course). *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 4(4), 15-22. [ret.org/FileUpload/ks281142/File/03.erguney.pdf](http://FileUpload/ks281142/File/03.erguney.pdf)
- Eroğlu, F. ve Kalaycı, N. (2020). Üniversitelerdeki zorunlu ortak derslerden yabancı dil dersinin uzaktan ve yüz yüze eğitim uygulamalarının karşılaştırılarak değerlendirilmesi. *Journal of Turkish Educational Sciences*, 18(1), 236-265. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/tebd/issue/55173/683250>
- Güçlü, M. ve Uçar, S. (2019, Haziran). *Türkiye’de ingilizce öğrenimi ve öğretimi konusunda yaşanan sorunlar üzerine genel bir değerlendirme*. ERPA International Congress on Education, Sakarya. [researchgate.net/profile/Meral-Agir/publication/335390109_erpa-2019_book-of-proceedings_08-08-2019_15d4be9c340974/links/5d6270bf458515d61022f3ac/erpa-2019-book-of-proceedings-08-08-2019-15d4be9c340974.pdf](https://www.researchgate.net/profile/Meral-Agir/publication/335390109_erpa-2019_book-of-proceedings_08-08-2019_15d4be9c340974/links/5d6270bf458515d61022f3ac/erpa-2019-book-of-proceedings-08-08-2019-15d4be9c340974.pdf)
- Haznedar, B. (2010, Kasım). *Türkiye’de yabancı dil eğitimi: Reformlar, yönelimler ve öğretmenlerimiz*. International Conference on New Trends in Education and Their Implications, Antalya. <https://docplayer.biz.tr/488690-Turkiye-de-yabanci-dil-egitimi-reformlar-yonelimler-ve-ogretmenlerimiz.html>
- Karatepe, F., Küçükgençay, N. ve Peker, B. (2020). Öğretmen adayları senkron uzaktan eğitime nasıl bakıyor? Bir anket çalışması. *Journal of Social and Humanities Sciences Research*, 7(53), 1262-1274. <http://www.jshsr.org/DergiTamDetay.aspx?ID=1868>
- Kaysi, F. (2020, Eylül). *Covid-19 salgını sürecinde Türkiye’de gerçekleştirilen uzaktan eğitimin değerlendirilmesi*. 5th International Scientific Research Congress (IBAD – 2020), İstanbul.
- Kürtüncü, M. ve Kurt, A. (2020). Covid-19 pandemisi döneminde hemşirelik öğrencilerinin uzaktan eğitim konusunda yaşadıkları sorunlar. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 7(5), 66-77. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/asead/issue/54658/725503>
- Merriam, S. B. (2013). *Nitel araştırma: Desen ve uygulama için bir rehber* (3. Baskıdan Çeviri, Çeviri Editörü: S. Turan). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım
- Millî Eğitim Bakanlığı (MEB). (2020a). *Korona virüse karşı eğitim alanında alınan tedbirler*. <http://www.meb.gov.tr/bakan-selcuk-koronaviruse-karsi-egitim-alaninda-alinan-tedbirleri-acikladi/haber/20497/tr> (Erişim tarihi: 20.02.2020)

- Millî Eğitim Bakanlığı (MEB). (2020b). *Uzaktan eğitim 31 Mayıs'a kadar devam edecek.* <http://www.meb.gov.tr/uzaktan-egitim-31-mayisa-kadar-devam-edecek/haber/20803/tr>. (Erişim tarihi: 20.05.2020)
- Millî Eğitim Bakanlığı (MEB). (2020c). *Uzaktan eğitimin detayları.* <http://www.meb.gov.tr/uzaktan-egitim-surecinin-detaylari/haber/21990/tr> (Erişim tarihi: 03.03.2020)
- Millî Eğitim Bakanlığı (MEB). (2021a) *2020-2021 eğitim-öğretim yılı çalışma takvimi.* <https://ogm.meb.gov.tr/www/2020-2021-egitim-ve-ogretim-yili-calisma-takvimi-yayinlandi/icerik/986> (Erişim tarihi:20.08.2021)
- Millî Eğitim Bakanlığı (MEB). (2021b). *Yüz yüze eğitim hazırlıklarının detayları.* <http://www.meb.gov.tr/bakan-ozer-okullarda-yuz-yuze-egitim-hazirliklarinin-detaylarini-acikladi/haber/23938/tr> (Erişim tarihi:23.08.2021)
- Sarı, H. İ. (2020). Evde kal döneminde uzaktan eğitim: Ölçme ve değerlendirmeyi neden karantinaya almamalıyız? *Uluslararası Eğitim Araştırmacıları Dergisi*, 3(1), 121-128. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ueader/issue/55302/730598>
- Sarı, T. ve Nayır, F. (2020). Pandemi dönemi eğitim: sorunlar ve fırsatlar. *Turkish Studies*, 15(4), 959-975. https://turkishstudies.net/turkishstudies?mod=makale_tr_ozet&makale_id=44335
- Tekin, O. (2020). Uzaktan eğitim kullanılan hizmet içi eğitim programlarına yönelik öğretmen görüşlerinin incelenmesi. *Eğitimde Kuram ve Uygulama*, 16 (1), 20-35. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/eku/issue/55567/643224>
- Telli, S. G. ve Altun, D. (2020). Coronavirüs ve çevrimiçi (online) eğitimin önlenemeyen yükselişi, *Üniversite Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 25-34. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/uad/issue/53721/711110>
- UNESCO. (2020). *Startling digital divides in distance learning emerge.* UNESCO. <https://en.unesco.org/news/startling-digital-divides-distance-learning-emerge> (Erişim tarihi: 28.10.2020)
- Yaman, İ. (2015). Üniversitelerde zorunlu İngilizce (5i) derslerinin uzaktan eğitim yoluyla verilmesinin artı ve eksileri. *International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 10(7), 967-984. https://turkishstudies.net/turkishstudies?mod=makale_tr_ozet&makale_id=18467
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (10. baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık